

48.

H Í R L E V É L

2013. szeptember

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület Internetes Újságja

Molnár Imre emlékkiállítás Kaktuszok és pozsgás növények kiállítása 2013

Az immár több évtizedes hagyományoknak megfelelően ebben az évben is megrendezésre került a kaktuszok és egyéb pozsgás növények kiállítása 2013. augusztus 15 és 20-a között Debrecenben, a Kölcsey Központban. Az idén első alkalommal képviseltette magát a Debreceni Orchidea Klub, melynek tagjai igen színvonalas bemutatóval és virágzó orchideákkal, tillandsziákkal lepték meg a látogatókat. Ma már szinte közhely, hogy kiállításunk országos jellegű, hiszen az ország minden részéből érkeztek kiállítók. De nevezhetnénk nemzetközinek is, mivel Romániából két kiállító is részt vett. Mind a Romániából, mind a Magyarországról érkezett kiállítóknak köszöni a részvételt Társaságunk Elnöksége. Két különlegességet is megcsodálhattunk. Az egyik Dr. Nemes Lajos pozsgásokkal kapcsolatos éremgyűjteménye, amit az elmúlt 40 év alatt gyűjtött össze, és több mint 50 különböző egyesület, szakkör jelvényeit tartalmazza a világ minden tájáról. A másik Kissné Balogh Judit képkeretre alkotott élőnövény kompozíciója. Rendezvényünket színesítette a Varázslatos Magyarország - Csodálatos Hortobágy természetfotó kiállítás, melynek alapvető célja hazánk természeti értékeinek népszerűsítése. Különös hangsúlyt kaptak a kiállításon első nemzeti parkunk, a 40 éves Hortobágyi Nemzeti Park értékei. A látogatók első alkalommal szavazhatták meg a közönség díját, amelyet Nagy Tibor debreceni kiállító nyert el.

A kiállítás résztvevői: Dr. Nemes Lajos, Szomód Kissné Balogh Judit, Katona József, Kolovics József, Szigetvár, Dr. Csajbók József, Tóth Norbert, Szászi Róbert, Haláp, Aztekium Egyesület, Románia, Tóth László, Nagyvárad, Románia, Nagy József, Mikepércs, Lénárt József, Balmazújváros, Dávid Lajos, Márföldi Tamás, Nyíregyháza, Ficzer Miklós, Szunyogh Menyhért, Nyíregyháza, Debreceni Egyetem Botanikus Kertje, Nagy Ferenc, Rác László, Agócs György, Demjén, Erdei Gyula, Hosszúpályi, Gulyás Péter, Bábonymegyer, Szani Károly, Dr. Buglyó Péter, Györfi Dávid, Vasas István, Alsószolca, Dóró Antal, Hajdúszoboszló, Kósik Péter, Bükkzsérc, Nagy Tibor, Debreceni Orchidea Klub. A település megjelölés nélküliek debreceni kiállítók.

Még több kiállítási képet láthatnak, és megtekinthetik minden egyes kiállító bemutatóját honlapunkon: <http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu>

*Ficzer Miklós, Debrecen
MKPT alelnök*

1. Megnyitó beszédet mond Papp László.

2. A Debreceni Orchidea Klub kiállítása.

3. Falikép pozsgás növényekből.

4. Dr. Nemes Lajos és jelvény gyűjteménye.

5. Az orchidea kiállítás részlete.

6. Minden, ami kedves a gyűjtőknek.

7. A közelebbi paravánokon Dr. Csajbók József képei.

8. A fal mellett a Csodálatos Hortobágy kiállítás képei.

9. Kiállítási részlet.

10. Ahogyan fentről láttuk.

Képek: Dr. Csajbók József: 1,2; Ficzere Miklós: 3,4,5,6,10; Nevezi János: 7,8,9.

Olvasóink írták

„Jó napot!

Nagyon jó volt a Debreceni kiállítás! Sok szép kaktuszt láttunk, és vettünk. Az árusok nagyon kedvesek, segítőkészek voltak. Mindegyikőnknek nagy élmény volt!

Üdv.: Szabó Ákos (13 éves)

Képek a „zsákmányról”:

Szia Ákos!

A képek szerint kiváló vadásznak bizonyultál, sok szépséget vásároltál. Sok sikert kívánok tartásukhoz.

Üdv.:
A szerk.

Lőrincz Tibor levele Szatmárnémetiből

Debrecenben augusztus 20-án minden évben szerveznek Virágkarnevált Magyarország nemzeti ünnepe alkalmával. Ez évben én is részt vettem e nagy eseményen, de egy másik nagyszerű eseményen is a Kölcsey Kulturális Központban rendezet kaktusz kiállításon. A kiállított kaktuszok és más növények nagy választékban voltak bemutatva a közönségnek különböző nagyságban, formában és színben, de voltak képeslapok, könyvek, szakirodalom is e témában.

A Szatmári Aztekium Kaktusz Egyesület tagjaival már több éve van kapcsolatom, mint bélyeggyűjtő és kiállító Flora-kaktuszok témában Romániában különböző városokban, pl. Szatmár, Nagybánya, Nagykároly, Nagyvárad.

Személyes dicséretem és elismerésem a debreceni a kiállítóknak és szervezőknek a mostani hangulatos kiállításért, melyen mint látogató vettem részt.

Szatmárnémeti, 2013. 08. 23.

Lőrincz Tibor vasúti mérnök

Levél Nagy Józsefhez, iskolaprogramunk vezetőjéhez

Kedves József!

Közeledik az új tanév. Bízom benne, hogy a kaktuszaival együtt meglátogat bennünket. Azok a gyerekek is meghallgathatják és megnézhetik érdekes előadását, akiknek erre még nem volt alkalmuk és lehetőségük. Én mikor beültem az előadásra, úgy gondoltam: - *Mit keresek én itt, hisz újat biztos nem tud mutatni?* Aztán úgy elrepült az az órácska, hogy észre sem vettem. Szokatlan érdekességeket, szinte hihetetlen dolgokat láttam, ill. láttunk. Ettől sokkal fontosabb volt a gyerekek reakciójának megfigyelése. A gyerekek között volt, aki tátott szájjal figyelt. A feltett kérdésekre, meglepően jó válaszokat adtak. Gratulálok lelkes munkájához! Nagy élmény volt a találkozásunk Mikepércsen is. Eddig is tetszettek a kaktuszok, de most már még nagyobb odafigyeléssel vagyok feléjük.

Köszönettel: *Thurzó Judit*, Petőfi Ált. Isk., Debrecen

Rendelje meg a Debreceni Pozsgástárt! Csak 4.000,-Ft!

Érdeklék a pozsgásnövények és a kaktuszok? A világ élvonalába tartozó írásokat akar olvasni újonnan felfedezett növényekről? Ismerni akarja élőhelyüket? Szeretné beszerezni e növényeket? Színvonalas, teljesen színes és pontosan megjelenő folyóiratot szeretne?

Nincs rejtett költség!! A 4.000,- Ft-on kívül semmilyen más költséget nem kell fizetnie!!

Debreceni Pozsgástár! Megjelenik évente négy alkalommal, újságonként 60 teljesen színes, évente összesen 240 oldalon, kiváló színes képekkel. A postai költség bérmentesítve az Ön által megadott címig! Ön jogosult mindazon kedvezményre, amely megilleti a Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület tagjait. Ne feledje! Nincs külön tagsági díj, amely növelné az újság megvásárlásának költségeit. Az előfizetés történhet belföldi rózsaszínű postai utalványon vagy banki átutalással Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület számlaszámára: 60600084-14000072, Hajdú Takarékszövetkezet.

Újságunkat régebbi előfizetőinknek is csak akkor tudjuk postázni, ha az éves előfizetési díjat befizették!

Erdeklődés, információ: Szászi Róbert e-mail: nogo@freemail.hu, tel: 30/425-6067

Tóth Norbert, tel.: 70-366-0492; e-mail: cactusdraco@gmail.com

Ismerkedjünk a növényvédelemmel IV.

Az előző rész folytatásaként most a „cidek” közül elsőként a rovarölő szereket tárgyaljuk a legfontosabb tudnivalókra összpontosítva. A rovarölő szerek (inszekticidek) az állatölő szerek (zoocidek) egyik csoportja. A káros rovarok elleni vegyszeres védekezés szélesebb körben, főleg nagyüzemi méretekben az 1930-as években kezdődött arzén vegyületek és a DDT felhasználásával. Ezeknek az emberi és állati szervezetekre gyakorolt káros hatásait kikerülendő gyorsan lebomló készítményeket fejlesztettek ki, melyek rovarölő hatása elérte a DDT hatékonyságát. A későbbi fejlesztések eredményeként a természetben is előforduló szintetikus piretroid készítmények jelentek meg a piacon. A környezet kímélő növényvédelem irányába mutat a biológiai készítmények, mint pl a Dipel (*Bacillus thuringiensis*), a fűrészdarázs báb, múmia, imágó, tojás felhasználása, vagy a kitinszintézis-gátlók bevezetése.

A rovarölő szerek csoportosítása hatásmechanizmusuk szerint:

Kontakt hatású növényvédő szerek: A felületen ható növényvédő szerek a növény felszínén fejtik ki hatásukat, a növény nedvkeringésébe nem kerülnek be (pl. piretroidok).

Szisztemikus (felszívódó) növényvédő szerek: A szisztemikus, azaz felszívódó növényvédő szerek bejutnak, és a nedvkeringés révén mozognak a növényben (pl. egyes szerves foszforsav-észterek).

Mélyhatású növényvédő szerek: A mélyhatású (lokoszisztemikus) növényvédő szerek bejutnak a növény egyes szöveteibe, de a nedvkeringéssel nem vándorolnak (pl. Flumite atkaölő szer, Zolone). Ez utóbbi két szer 2013-ban már nem engedélyezett.

A rovarölő szerek csoportosítása hatóanyag szerint:

1. Klórozott szénhidrogének
2. Szerves foszfor vegyületek
3. Karbamát inszekticidek
4. Piretroidok
5. Fenol származékok
6. Kloronikotinidek / Neonikotinidek
7. Kitinszintézis-gátló készítmények
8. Egyéb hatóanyagú inszekticidek
9. Biológiai inszekticid készítmények

Klórozott szénhidrogének

Már 1939 óta ismert kiváló rovarölő hatású kontakt ideg- és gyomormérgek. Idetartozott a Magyarországon 1969-ben betiltott DDT is. Ma a környezetünkre lényegesen veszélytelenebb klórozott szénhidrogének kerültek forgalomba, amelyek szívó és rágó kártevők elpusztítására alkalmasak. Kedvező, hogy alacsony hőmérsékleten is hatékonyak, és egy bizonyos adag alatt, vagy esti permetezéssel a méhekre nem veszélyesek, még virágzásban sem. Nagy hátrányuk felhalmozódásuk az ember zsírszövetében, és rákkeltő hatásuk. Ma tudomásom szerint Magyarországon már nem engedélyezett hatóanyagok.

Szerves foszfor vegyületek

A rovarölő szerek legnagyobb, legváltozatosabb, egyben a növényvédelem legmérgezőbb csoportja. A II. világháborúban fejlesztették ki első emberölő képviselőjét a sarin-t. Rendszerint erősen toxikusak, lebomlásuk is gyorsabb. Az újabb vegyületek már kevésbé mérgezőek. Hatásukat légzési- gyomor- és idegméregként fejtik ki. Az állati károsítóknak szinte nincs olyan csoportja, mely ellen ne lenne hatékony foszforvegyület. Felépítésükben, hatásukban az ideggázokra, a harci gázokra hasonlítanak. Ölő hatásukat a kolinészteráz enzim gátlása miatt bekövetkező bénulás okozza a rovaroknál és a melegvérű állatoknál, de az embernél is. Légzési-,

gyomor- és idegmérgekként fejtik ki hatásukat. A szerves foszforsav észterek csoportosítása legcélravezetőbb esetünkben a hatásmechanizmus szerinti csoportosítás, mely a következő:

- Mélyhatású szerves-foszforvegyületek (foszforsav-észterek)

A készítmények behatolnak a növény levélszövegeibe, de nem jutnak el a növény egyéb szerveibe. A levél felületére juttatott készítmény a levél fonákján szivogató károsítót a növényedveken keresztül elpusztítja. Természetesen lehet érintő hatásuk is, sőt gőzteniójuk (párolgásuk) függvényében légzési mérgeként is hathatnak. A károsítók nagyon széles körét (szívó, rágó, aknázó stb.) pusztítják. Ide tartozik a korábban sokunk által előszeretettel használt Zolone, amit már kivontak a forgalomból.

- Felszívódó (szisztémikus) szerves-foszforvegyületek (foszforsav-észterek)

A kipermetezést követően nemcsak a levelekben, hanem a nedvkeringéssel az egész növényben elterjednek, hatásukat hosszabb ideig megtartják. Mivel a csúcsból a gyökér felé irányuló mozgás lényegesen gyengébb, mint az alulról felfelé irányuló, ezért a permetezésnél ezekkel a szerekkel is egyenletesen be kell vonni a védendő felületet. Igen hatékony rovarölő szerek, az időjárástól kevésbé függ hatásuk. Ebbe a csoportba sorolandó egy régi-régi szer, a Bi 58. A változás annyira, hogy II. kategóriából I. kategóriába került.

- Érintő (kontakt) hatású szerves foszforvegyületek

Egyéb szerves foszforvegyületeket tartalmaz ez a csoport, de közöttük foszforsav-észterek is vannak. Párolgásuk miatt légzési mérgek is lehetnek. A tápcsatornába kerülve gyomormérgeként hatnak. Egyeseknek „mélyhatású” tulajdonsága is lehetséges. Elsősorban a rágó-, de szívókártevők ellen is nagyon kiválóak. Az időjárás körülményeknek jobban kitettek, így hatástartamuk általában rövidebb a felszívódó szerekénél. Idetartozó ma is engedélyezett szer az Actellic. A csoport egyik vezérképviselője a Dursban Delta CS és a Dursban 480 EC. Hatóanyaguk a klórpírifosz, egy szerves foszforsav-észter. **Egy keveset érdemes itt elidőznünk.** A klórpírifoszt, a szerves foszforsav-észterek utolsó mohikánját 1965-ben hozták forgalomba az Egyesült Államokban. A klórpírifosz azóta a világon a legnagyobb mennyiségben felhasznált hatóanyaggá nőtte ki magát. Ezt jellemzi, hogy 50 féle növénykultúrában engedélyezett, több mint 140 károsító faj ellen és mintegy 88 országban használják! A klórpírifosz a hazánkban forgalmazott élelmiszerek gyakori szennyezője. Magyarországon 2008-ban a 8. leggyakrabban talált szermaradék volt!! Eredetileg szúnyogirtóként használták, de az EU-ban ma már nincs ilyen célra engedélyezve. A klórpírifosz úgynevezett kontakt szer, azaz nem szívódik fel, hanem a növény felületén burkot képezve nyújt védelmet a kártevők ellen. Hatékony földigiliszták, a kukoricabogár, csótányok, hernyók, bolhák, bogarak, legyek, természetek, tűzhangyák, és a tetvek elleni védekezésben. Rovarölőként használják gabona, gyapot, szántóföldek, dió, zöldség és gyümölcsök, valamint pázsit és dísznövények permetezéséhez. A klórpírifosz idegmérgek, amely károsíthatja az agyi, idegrendszeri fejlődést. Az USA-ban a szer beltéri használatát 2001-ben tiltották be. Ennek ellenére azoknak a gyerekeknek az agyában, akik magzatként nagy koncentrációban találkoztak a beltéri rovarirtásra használt szerrel, a mai napig eltérés figyelhető meg azokhoz képest, akik nem érintkeztek a vegyülettel. A Columbia Egyetem kutatói 20 olyan gyerek agyát vizsgálták, akiknél a terhesség alatt az anyai vérben magas szintű klórpírifoszt lehetett kimutatni. A kutatás eredményeit az amerikai tudományos akadémia lapjában, a *Proceedings of the National Academy of Sciences* című folyóiratban tették közzé nemrégiben. A 7 és 10 év közötti hat fiú és 14 lány agyát a kutatók 20 olyan gyerek agyával hasonlították össze, akik bizonyíthatóan nem voltak kitéve a szernek. A rovarirtó szerrel érintkező gyerekek agyában az agykéreg egyes területein megvastagodásokat figyeltek meg, míg más területek vékonyabbak voltak. Az agykéreg egyes területeinek megjelenésében mérhető különbségek voltak megfigyelhetők a két csoport között. Bár a kutatás az agyi eltérésekhez nem kapcsol rendellenességeket - azaz "csak" azt állapítja meg, hogy a szer megváltoztatja az agyszerkezetet -, ismert, hogy az érintett agyterületek szerepet játszanak a koncentrációs képességben, a döntéshozatalban, az impulzusok kontrollálásában, valamint a munkamemóriában is. Ily módon a kutatás eredményei magyarázatot adnak arra, hogy a gyerekeknél korábban miért tapasztaltak figyelemzavart és tanulási nehézséget - írja a *Scientific American*. Mi azonban legyünk bizakodók,

mivel a szabályozás szerint a zöldség-gyümölcs csak a megállapított élelmezés-egészségügyi várakozási idő lejárta után kerülhet forgalomba, elviekben a fogyasztó nem találkozhatna a szerrel. Elvileg! És mi a helyzet a szermaradványokkal, a bomlástermékekkel?

Karbamát inszekticidek

Hatásmechanizmusuk a szerves foszforvegyületekhez hasonló. Általában kontakt hatásúak, de felszívódók is vannak közöttük. Hatástartamuk rövidebb, és inkább a rágókártevők ellen használatosak, de szívókártevők irtására alkalmas karbamát inszekticid is létezik. Lúgos közegben gyorsan bomlanak. Ide sorolható a Judo, amely átmenetet képez a piretroidok felé. Hatása egy karbamát-típusú hatóanyag és egy piretroid származék kombinációján alapul. A III. kategóriás Pirimor 50 WG hatóanyaga egy karbamát, a pirimikarb.

Piretroidok

A rovarporvirág vagy piretrum (*Chrysanthemum cinerariaefolium*) szárított virágainak őrleményét már az ókori rómaiak is használták. A Földközi-tenger vidékén, Dél-Európában, a Balkán-félszigeten vadon termő évelő, melegigényes növény. Többnyire sziklás, meleg hegyoldalon található. Fő hatóanyaga az idegméregként ismert piretrin, melynek előnyös tulajdonsága, hogy állandó testhőmérsékletűekre (emlősök, madarak) nem toxikus, viszont a rovarok mellett halakon, kételtűeken és hüllőkön is rendkívül mérgező. A rovarporvirág természetes hatóanyagának szintetikus változatait alkalmazzák. Előnyös tulajdonsága a nagyon gyors, taglózó rovarölő hatás. Hátrányuk, hogy nemcsak a károsítókat, hanem azok természetes ellenségeit is elpusztítják. Az atkák ellen általában nem hatásosak, kivéve pl. a Talstar, de már ezt is kivonták a forgalomból. Méhekre veszélyesek, de egyesek méhkímélő (esti kezelés) technológiával veszély nélkül használhatók. Hatástartamuk változó, egyesek rövid, mások hosszabb hatástartamúak. Kontakt hatásúak. Általában rágókártevők (hernyók, bogarak) és levéltetvek ellen használatosak.

Kitinszintézis-gátló készítmények

Az eddig ismert rovarölő szerektől teljesen eltérő az ebbe a csoportba tartozó készítmények hatása. A rovarokba a táplálékkal bejutó szer megakadályozza a kitin, a rovarok kemény vázának normális kialakulását, így azok elpusztulnak. A rovarlárvák ellen kell alkalmazni, lehetőleg még a fejlődés elején. A lárvák a vedlésig még károsítanak, így ha megkésve kezelünk, nagyobb károsítás is előfordulhat. Az emlősökre gyakorolt mérgező hatás igen kicsi.

Egyéb hatóanyagú inszekticidek

Csak azt az egy csoportot említem, amely szempontunkból a legfontosabb és a legproblematisabb.

Speciális atkaölő szerek

A pókszabásúakhoz tartozó igen szapora atkák ellen a rovarölő szerek nem adnak tökéletes védelmet. Elszaporodásukhoz az intenzív növényvédelem is hozzájárult, kiirtván természetes ellenségeiket. Leküzdésükre speciális atkaölő szereket kell alkalmazni. Évi több nemzedékük miatt a rezisztencia könnyen kialakul egyes hatóanyagokkal szemben, így a szereket váltakozva kell alkalmazni, s emellett ki kell használni más növényvédő szerek atkák elleni hatását. A gombaölő szerek közül atkagyérítő mellékhatása van a kénkészítményeknek és a Karathane-nak. A korábbi szerekből sokat kivontak, hatékony pl. Sanmite, Nissorun.

Biológiai inszekticid készítmények

A lényeg, hogy állatokat, baktériumokat használnak állatok ellen. A kutatás, az eljárások kidolgozása még az elején tart, de már született néhány bevezetett és hatékony módszer nagyüzemi használatra.

folytatás köv.

*Ficzere Miklós
Debrecen*

Pozsgás-munkanaptár, avagy: aktuális teendők szeptember hónapra

E rovatunkban hónapról hónapra összegyűjtjük a jellemzően előforduló ápolási munkákat, melyek pozsgás növényeink sikeres nevelését segítik.

1. A nappali felmelegedés és a naps órák száma csökken. Az évszakváltással a hőmérséklet is egyre alacsonyabb. Ezeket a változásokat növényeink érzik, készülnek a téli nyugalomra. A változásokhoz alkalmazkodó első feladatunk az öntözések számának és gyakoriságának mérséklése. Tápoldatot már ne használjunk. Ha módunkban áll, igyekezzünk növényeinket úgy elhelyezni, hogy helyük legyen szellős és minél jobban érvényesüljön számukra a napsütés még mindig jótékony hatása.

2. Az előzőekben leírtak különösen érvényesek a karácsonyi kaktuszra. Most már négy hétig, vagyis szeptember végéig, október elejéig ne öntözzük, csak párásítsuk. Arra azonban vigyázzunk, hogy a hajtások ne ráncosodjanak, mert ez már a túlzott vízvesztés jele. Ha lehet, tartsuk napon vagy félárnyékos helyen. Jegyezzük meg azt az állást, amerről a napot kapták, mert ebben a pozícióban kell elhelyeznünk, ha télire zárt helyre helyezük, pl. a lakásba. Ha elforgatjuk, akkor az időközben előtörő virágbimbóit eldobálja.

3. A köznyelvben legtöbbször által levélkaktuszoknak nevezett, fagyérzékeny növényeket (pl. *Epiphyllum*ok stb.) szeptember közepétől hordjuk zárt helyre. Ha bízunk az időjárás-jelentésekben és tartós odafigyelésünkben, akkor ez az időpont ki is tolódhat belátásunk szerint.

4. Szakemberek szerint vannak olyan nemzetségek, amelyek magvetését ilyenkor elvégezve számíthatunk a legeredményesebb kelésre. Vetésre ajánlott nemzetségek: *Rebutia*, *Frailea*, *Oreocereus*.

Ficzere Miklós

meztelen csiga

gyapjas tetvek

pajsztetvek

A képek megjelentek a Debreceni Pozsgástár 2006. 4. számában, Kovács Mónika: *Kaktuszok és más pozsgásnövények leggyakrabban előforduló állati kártevői* című cikkében.

Érdekességek innen-onnan!

Ennek a *Gymnocalycium* speciesnek sérült a hajtáscsúcsa, ez az oka annak, hogy atípusos helyen nem a tővénel, hanem a növény csúcsánál hozta a sarjat. Ez a sarj pedig az anyanövényhez hasonlóan már generatív szerveképzésre (virágképzésre) is képes.

Dr. Gyúró Zoltán

Kövér porcsin (*Portulaca oleracea*)

Eredetileg Ázsiában őshonos, de Európában szinte mindenhol megtalálható ez a hivatlan kerti vendég. Tévedés egyszerűen gyomnak nézni, hisz értékes táplálék és kitűnő takaróképeségével megvédheti a kert talaját a kiszáradástól. Egyetlen igénye a gyommentes élettér, ezen kívül bármilyen összetételű, bármilyen szerkezetű talajon jól érzi magát. Erős, gazdagon elágazó, mélyre hatoló karógyökere, vizet raktározó pozsgás szára és sötétzöld, kerekded, átellenben elhelyezkedő

levelei, valamint a CAM-típusú fotoszintézise szárazságtűrővé teszi. Kis, sárga virágait július végén és augusztusban hozza, toktermése szeptemberre érik be. A tok teteje leválik, és számtalan, apró, fekete mag szóródik szét a talajban, biztosítva, hogy jövőben is megtiszteli e növény kertünket a jelenlétével. A kertészek irtják, a kaktusz meg pozsgásgyűjtők megvetik, pedig ez a kis hazai pozsgás nagyon értékes gyógynövény. Szinte hihetetlen, de ugyanannyi omega-3 telítetlen zsírsavat tartalmaz, mint a halolaj, emellett α -liposavat (ALA), E, A, B, és C vitaminokat. Jól meggondolva a hosszú ifjúság forrása. Kísérletileg igazolták az érlemeszesedést gátló hatását. Emellett gyulladáscsökkentő, immunerősítő, antioxidáns. Étrendünket gazdagabbá tehetjük porcsinfőzelékkel, párolt porcsinkörítéssel, porcsinkrémlevesel, hisz hő hatására nem károsodnak sem a zsírsavak, sem a zsírban oldódó vitaminok (E, A, B). Ezekhez a szárvégeket, meg a leveleket használhatjuk, lehetőleg virágzás előtt. Nyersen saláták kiegészítőjeként, szendvicstre, vajás kenyérré szórva díszít is, gazdagít is. Egyes források szaponintartalma miatt emésztési zavarokért teszik felelősé, ha nagy mennyiségben, vagy szárított formában fogyasztják. Nem kell túlzásba vinni, az elfogyasztott mennyiség nem okoz extrém fiatalodást, tehát csak az lesz 20 éves a fogyasztása után, aki azelőtt is az volt. Heti kétszer beiktatva a főétkezésbe, és a salátákat mindennap feldúsítva vele, eléggé rendben tartja a keringési rendszert, lassítva az érlemeszesedés folyamatát. Egyiptomban és Szudánban nemesített változatait kerti növényként termesztik. A nemesített kerti növénynek csak a levélmérete különbözik a vadon termőétől. Nyugat-Európában pedig vadon begyűjtik, majd friss saláta alapanyagként hozzák forgalomba.

Horváth Ildikó, Búzásbesenyő, Románia
hildiko65@yahoo.com

←
Egy nemesített változat.

→
Portulaca grandiflora,
a szépséges rokon.

Szaporítási módok a gyakorlatban, avagy egy hobbi pozsgáskertész próbálkozásai

Magvetés, *Disocactus* kultivár létrehozása

Kedvenc pozsgásnövényeink szaporításánál érzékeny kérdés a géntisztaság megőrzése, amely egy faj (alfaj, stb...) adott populáción belüli egyedeinek egymás közötti szaporításával biztosíthatunk. Ennek a cikknek ez a fejezete ezzel szembe megy, egy hibrid kaktusz, egy dísnövény létrehozásáról szól. Könnyen elcsábul az ember, ha egy azonos nemzetségből származó, de külön fajhoz tartozó két növénye is virágozni kezd. 2013 márciusa-áprilisa táján virágzott a *Disocactus* × *mallisonii*-m. Vele párhuzamosan most hozta egyetlen virágját a *Disocactus flagelliformis*-om, amely az egyik szülőfaja a *Disocactus* × *mallisonii*-nek. Összeperoztam őket, amiből 3 termésem lett. Az erről szóló fórumtéma itt olvasható:

<http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu/forumtema/keszulodik-disocactus-x-mallisonii-m>

Disocactus flagelliformis

Disocactus × *mallisonii*

Disocactus × *mallisonii* termése

Május elején már jól láthatóak voltak a termések. Vajon mikor érnek meg benne a magvak?
Augusztus közepe táján úgy döntöttem, hogy az egyik terméssel kísérletet teszek.

A termés

A termés szétvágva

Gyümölcsbél kikaparása

A pulpa és a magok szétválasztása

A magok szárítása papírtörőln

Szárítás után elültettem a magokat egy laza, perlites, homokos ültető közegbe, konténernek a kóktélparadicsomok csomagolására használt műanyag dobozt használom, ami nekem bevált, mert páradús levegőt és szellőzést is biztosít. Bő egy hét múlva a megjelent pár magonc.

A tartóedényben

Magoncok

Hogy lesz-e folytatása ennek a cikknek az a magoncok életben maradásától függ. Tervezem 1-2 magonc feloltását *Pereskiaopsis* alanyra és a saját gyökéren, valamint az alanyon a fejlődésbeli különbségeket dokumentálni. Ehhez kapcsolódik a következő fejezet.

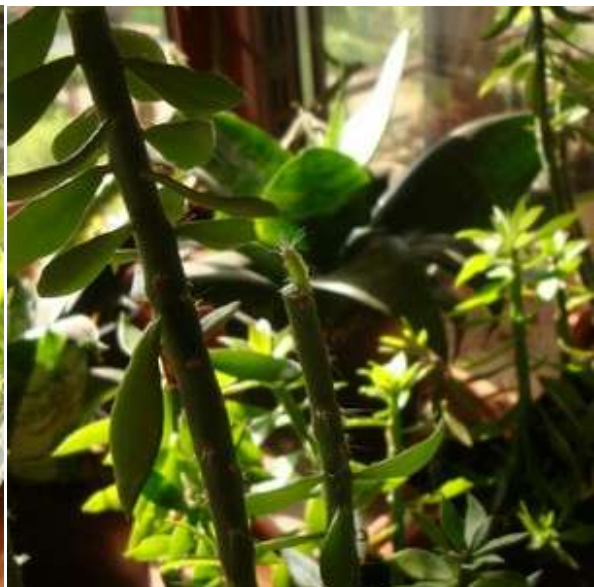
Oltás, *Hylocereus undatus* oltása *Pereskiaopsis spathulata*-ra

Lányaim szeretik a sárkánygyümölcsöt, ami a *Hylocereus undatus* termése. Az év elején az egyik bevásárlóközpontban kiszúrták, és hát vettünk egyet. Mielőtt teljesen eltűnt volna az emésztőrendszerükben a gyümölcs, sikerült egy gerezedet magvetés céljára megmenekítenem. Most az augusztusi állapotot látjuk, a magoncok közül egyet egy *Pereskiaopsis* alanyra ültettem ezzel a technikával:

[Grafting small *Hatiora species*](#) Úgy tűnik megmarad!

Augusztusi állapot

Az egyik szerencsés v. szerencsétlen kiválasztott

Levéldugványozás

Peperomia caperata 'Rosso' levéldugványozása

Egy szép fajtát megőrizni csak vegetatív szaporítási módszerekkel lehet, hiszen a generatív szaporítás (magvetés) esetén a tulajdonságok véletlenszerűen a nagyszülőfajokra üthetnek vissza a génkeveredés függvényében.

A vegetatív szaporításra példa a ráncos törpebors (*Peperomia caperata*) 'Rosso' kultivárja, mely pozsgás leveleinek fonákja vöröses színű és ennek köszönheti a 'Rosso' fajtanevet.

Az anyanövény

A levéldugvány és „újszülöttje”

Édenkert cikk a *Peperomia caperata*-ról: <http://www.edenkert.hu/szobanoveny/leveldiszek-s-m-meret/rancos-torpebors-peperomia-caperata/451/>

Dr. Gyúró Zoltán
Budapest

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület Magtára

Kéri és várja, hogy Tisztelt Olvasóink magadományaikkal a korábbi évekhez hasonlóan szíveskedjenek elősegíteni a 2012/13. évi magakciónk sikerét. A magvak lehetnek kaktuszok, egyéb pozsgás növények (sedumok, kutyatejfélek=Euphorbia, stb.), sziklakerti, alpesi, egyéb lágyszárú növények magvai. Az adományozott magvak eladási listáját honlapunkon közzétesszük, amelyből bárki tetszése szerint rendelhet. Az értékesítésből származó bevételt teljes egészében a Debreceni Pozsgástár előállítási költségeinek fedezetére fordítjuk. Bővebb információ honlapunk köv. linkjén:

<http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu/mkpt/az-mkpt-magtara>

A magvakat a következő címre küldjék:

Nagyházi Tünde, 4556 Magy, József Attila út 49. Tel: 06-70/323-0308

E-mail: n.tunde73@gmail.com

Adományait előre is köszönjük, és külön köszönetünk, ha a magvakat megtisztított, felhasználásra kész állapotban küldik meg a fenti címre.

Nagy Sándor

Veszélyeztetett hazai pozsgásnövényeink Befejező rész A kőtörőfűfélék

A kőtörőfűfélék rendjébe tipikus sziklai növények tartoznak: kövirózsák, varjúhájak, kőtörőfüvek. A kőtörőfű (*Saxifraga*) a kőtörőfűfélék (*Saxifragaceae*) családjának névadó és egyben messze legnépesebb nemzetsége, mintegy 480 fajjal és számtalan kertészeti hibriddel, illetve változattal. Első pillantásra inkább kövirózsának tűnik, nyél nélküli, lándzsa alakú, húsos levelei a kövirózsákéhoz hasonlóan tölevélrózsát alkotnak. Azonban ezek a levelek többnyire ezüstös-szürkés-kék színűek. Szélük érdes tapintású. A gömböcskék néhány cm magasak. Virágzaskor a levelek közül egy karcsú szár nyúlik ki, melynek végén bogban nyílnak a fehér, öttagú, sárga torkú virágok. A virágzati tengelyen szálas, ülő, érdes szélű levelek láthatóak. Május-júniusban virágzik, napsütötte sziklafalakon, repedésekben. Termése apró tok, amely sok apró magot tartalmaz. Levélszukkulens, igazi alpesi növények.

Többségük eredeti élőhelye Amerikában és az Északi földtekén van.

Lehetnek évelők, egy- és kétévesek is. Megjelenésük változatos: tölevélrózsások, párnaképzők, sarjmagyagumót képzők és apró termetű, kevés ideig élő egynyáriak is. Leggyakoribb fajuk az apró kőtörőfű, (*Saxifraga tridactylites*) ami 3-20 cm magas, mirigyszőrös növény. Csak virágzó hajtásokat nevel, a szára vöröses színű. Az alsó levelek kerekdedek, kicsik, s virágzási időben elszáradnak, utána újraképződnek. A szár felsőbb levelei hármasan tagoltak, virágzata bogas, leveles, a kocsány a virágok fölé ér, a csészelevelek kerekítették. A virágok önmegporzók, a szirmlevelek fehérek. A gumós kőtörőfű is gyakori. A ragadós, mirigyszőrökkel fedett virágzó hajtás elágazó. A száron

képződő levelek hónaljaiban sarjmagyákat fejleszt! A virág fehér, 5 tagú. Az Alföldön gyakori.

Mielőtt tovább mennénk, lenne egy javaslatom. Mivel az előző részekben az élőhelyek kapcsán sokszor említettük a szikla- és lejtősztyeppet, érdemesnek tartom egy kicsit felfrissíteni ismereteinket.

A magyarországi középhegységek meredek, sziklás hegyoldalai gyakran erdőtlenek, kopárak. A sziklás oldalakon nem alakulhat ki számottevő vastagságú talajréteg, mert a kőzet málladékát és a gyér növényzet alatt keletkező szerves törmeléket és humuszanyagokat a csapadék rendszeresen lemossa. A sziklagyepek a középhegységek csekély talajborítású területeinek alapkőzetén létrejött faj gazdag pionír társulásai.

A talajfejlődésben fontos szerepet játszanak a kéreg- és leveles zuzmók, valamint a párnaszerű mohák, amennyiben bevonják a kőveket vagy a mesterséges aljzatot, és megindítják az első humuszképző folyamatokat a magasabb rendű növények számára.

A sziklagyepek csoportosítása:

1. szilikát (andezit, bazalt, gabbró) sziklagyepek

Vulkáni eredetű, szilikátos kőzetten alakulnak ki. Jellemző és gyakori fajok: sziklai csenkesz, varjúháj és kövirózsa fajok, magyar kőhúr, hegyi hagyma, szirti páfrány. Előfordulásuk: Balatonfelvidék (Csobánc), Bükk: Szarvaskő, Füzéri Várhegy, Saskő

2. mészkő sziklagyepek

Mészköves területeken jellemzők. Gyakori fajok: nyúlfarkfüvek, kötörőfüvek, borsos varjúháj, kövirózsák, deres csenkesz. Előfordulásuk: Bükk, Aggteleki-hegység, Mecsek, Bakony, Villányi-hegység

3. dolomit sziklagyepek

Dolomit hegységeink meredek déli, délnyugati lejtőin fejlődnek. Jellemző fajok: magyar gurgolya, pilisi len, deres csenkesz, kövér daravirág, sziklai kőhúr. Előfordulásuk: Budai-hegység, Vértes, Keszthelyi-hegység.

(<http://vmek.oszk.hu/00100/00149/html/zk08.htm>)

Amennyiben a növényzet hézagosan borítja a felszínt, akkor **nyílt sziklagyepről** beszélünk. Mivel Saxifragát elsősorban csak a Bükk-hegységben találunk, ezért csak a mészkősziklagyepek néhány jellemző fajtát említem:

- deres csenkesz (*Festuca pallens*),
- nyúlfarkfüvek:- erdélyi nyúlfarkfü (*Sesleria heuffleriana*),
- magyar nyúlfarkfü (*Sesleria hungarica*),
- hegyi gamandor (*Teucrium montanum*),
- homoki pimpó (*Potentilla arenaria*),
- fürtös kötörőfü (*Saxifraga paniculata*),
- hegyi kötörőfü (*Saxifraga adscendens*)
- apró kötörőfü (*Saxifraga tridactylites*),
- kövirózsa (*Sempervivum* spp.)

A Bükk fennsíki részein zömmel mészköveket találunk a felszínen, közöttük pedig nagy területen agyagpalát. A déli lejtésű mészkő sziklagyepeken és lejtősztyeppeken a tátrai hölgymál (*Hieracium bupleuroides* ssp. *tatrae*), mint kárpáti flóraelem, hegyi kötörőfü (*Saxifraga adscendens*), magyar nyúlfarkfü (*Sesleria hungarica*), magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*), mint endemikus faj, szirti pereszlény (*Calamintha thymifolia*) harmadkori reliktum faj, zöldes kígyókapor (*Silaum peucedanoides*). Láthatjuk, hogy a hazai mészkősziklagyepek jellemző fajtái a deres csenkesz (*Festuca pallens*), a nyúlfarkfüvek (*Sesleria heuffleriana*, *S. hungarica*), a hegyi gamandor (*Teucrium montanum*), a homoki pimpó (*Potentilla arenaria*), a fürtös kötörőfü (*Saxifraga paniculata*), a hegyi kötörőfü (*Saxifraga adscendens*) és a kövirózsafajok (*Sempervivum* spp.)

Debrecenhez való közelsége miatt nem érdektelen a kőtörőfüvek lelőhelyeit megemlíteni Erdélyben is:

-Radnai-havasokban: a Korongyos- és Ünökő-csúcson;

-Fogarasi-havasokban: a Szuru-, Nagy-Árpás-, Nagy-Ucsa- és Căprăreasa-csúcson, valamint a Tărăpa (Conradt)-gerincen. Megtalálhatók más növények társaságában: a kárpáti kőtörőfü, sárgalevelű kőtörőfü, Borbási-dercevirág, pillás kórontó, hegyi kőtörőfü, mohás kőtörőfü.

Kőtörőfűfélék természetvédelmi eszmei értéke Ft/db:

Saxifraga adscendens (hegyi kőtörőfü) 50.000,-Ft. Sokak kedvelt, élő dísnövénye a fehér hegyi kőtörőfü, amely egy kicsi, de rendkívül szép tagja a kőtörőfü családnak. Júliusban minden rozettából nő egy virágzó szár, amely többszörös, öt szirmból álló fehér virágot hoz.

Saxifraga paniculata (fürtös kőtörőfü) 10.000,-Ft.

A Bükk-fennsíkbeli félszigetszerűen kinyúló Bélkő változatos növényvilágot rejt. Láthatunk itt havasi, alhavasi fajokat, mint például a havasi ikravirág, a havasi iszalag, a korai szegfű, a hármalevelű macskagyökér, a fürtös kőtörőfü. Legközelebbi másik élőhelye a Budai-hegység, ahol a sötét levelű, fehér vagy rózsaszínű pártájú, kb. 30 cm magas, fürtös kőtörőfü (*Saxifraga paniculata*), a sárga kövirózsa (*Jovibarba hirta*) és varjúhájfajok telepedtek meg. Legalább 30féle kőtörőfüvet forgalmaznak a hazai falkola lerakatok és a nagy kertészeti áruházak. Alacsony termetük miatt a sziklakertek közkedvelt növényei. Többségüknek mutatós virágai fejlődnek, sokuk színes, tarka levelével díszít. Talajtakaróként különleges megjelenést és

színt kölcsönöznek kertünkben. A kirándulók, de főleg a gyermekek még ma is gyakran visznek haza túrájukról vadvirágcsokrokat. Az alkalmi virágszedés gyakorlatilag minden dekoratív növényt veszélyeztethet. Azt gondolom, hogy a természetjárók nagy részének növényismerete elég hiányos, ezért gyakran nincs tudomása arról, hogy a megcsodált és letépett virág esetleg védett is lehet.

Kézenfekvő a kérdés, miért fontos védeni a ritka, veszélyeztetett és kipusztulóban lévő fajokat, legyen az növény vagy állat egyaránt? A legegyszerűbb helyes válasz: - hogy ne pusztuljanak ki! Sok esetben ennyivel, sajnos a kérdező és a válaszoló is megelégszik. Ha jól tudom, a természetvédelem, mint önálló tantárgy nem ismert az általános iskolai oktatásban. A meglévő természetismeret és a biológia-tananyag pedig nem tartalmazza kellő mértékben és mélységben azokat az ismereteket, amelyek a természetben való eligazodáshoz feltétlenül szükségesek. Természetesen nem arra gondolok, hogy minden gyerekből biológust kell nevelni, de az is segíthet, ha a kirándulásunk alkalmával, nem felejtjük otthon a Kis növényhatározó-t.

Saxifraga paniculata, fehér hegyi kőtörőfü

Remélem maradt annyi időnk arra, hogy egy változatos világot tudjunk fenntartani, amelyet nem csak mi, hanem az elkövetkezendő generációk is láthatnak. Hisz az ember számára az a legszebb, ha egy réten ezer meg ezer különböző virágot lát. Ugyanígy vagyunk ezzel bármely más élőlényt tekintve, többet és szebbet szeretnénk látni. Persze nemcsak szép élőlények vannak, és ezek is ugyanúgy kipusztulhatnak emberi tevékenység vagy természetes okoknál fogva, tehát ezekre is oda kell figyelni. Közös felelősségünk, hogy vigyázunk arra, hogy minél több fajunk maradjon meg a természetes élőhelyén. Nap mint nap halljuk a világ különböző pontjain az ökoszisztémák sérülését, eltűnését. Naponta elveszítünk növény- és állatfajokat, sokuk nincs szem előtt, úgy pusztul ki egy faj, hogy nem is tudtunk létezéséről, tehát esélye sem volt arra (vagy nem is adtunk rá esélyt!), hogy megmutassa magát, vagy túlélje a klímaváltozásokat, vagy a környezetét érintő súlyosabb csapásokat.

*Nagy Sándor,
Jászberény*

Források:

Web: <http://hu.wikipedia.org.>; <http://www.ideal.hu/gyogynoeveny-abc/1550-fali-kovirozsa-sempervivum-tectorum-1.html>; www.kertpont.hu.; <http://vmek.oszk.hu/00100/00149/html/zk08.htm>

Saxifraga word Alpigena Nursery;

The saxifraga society;

TERRA Alapítvány, Debrecen;

Life+Pannon Magbank Projekt.

Felhasznált, ajánlott irodalom:

N. Szentirmay Teréz: Pozsgás növények(1974)Budapest.

Dr. Zelenyák János:A gyógynövények hatása és használata(1908);Budapest.

Szücs Lajos: Kedvelt kaktuszok,pozsgások(1984)Budapest.

Bot.Közlem.89.kötet 1-2 füzet /2002.

Bot.Közlem.97.kötet(1-2):97-112;2010.

Dr, Pásztor Lajos: Kövirózsák (2002);Debrecen.

Szutórisz Frigyes : A növényvilág és az ember (1905)Budapest.

Borhidi Attila: Magyarország növénytársulásai (2007), Akadémiai Kiadó.

A VM 100/2012.(IX.28) rendelete a védett és a fokozottan védett növény-és állatfajokról.

Erdélyi Gyopár Folyóirat honlap

Könyvespolcra ajánljuk

A Gallery of Agaves (including variegates)

John Pilbeam

A kertészek, kertészkedők számára egyre inkább felértékelődtek az Agave nemzetség növényei, mivel egyre több közöttük a dekoratív megjelenésű, ideértve a változatokat is. Ez a folyamat különösen jellemző az utóbbi 30 évre. Az alapvető ismeretek mellett ugyancsak sokatmondó az a több mint 350 színes fénykép, amely a galériát képezi. A szerző John Pilbeam. A könyv terjedelme 319 oldal, kemény kötésben. Megjelent 2013-ban, kiadója British Cactus and Succulent Society. **Ára:** a beszerzés helyétől függően kb. **60 USD.**

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság 2013. második féléves programja

Kaktusz és pozsgás növény kiállítások

Augusztus 15-20: Debrecen, Kölcsei Központ
Szeptember 28-29: Nyíregyháza

A kiállítások végleges helyét és időpontját későbbi hírleveleinkben közöljük!

Előadások

Október 26. szombat: A Lithopsokról (Kavicskaktuszok, virágzó kövek). Termesztésük, telettetésük, tavaszi indításuk, szaporításuk és egyéb tudnivalók.
Előadó: Rácz László

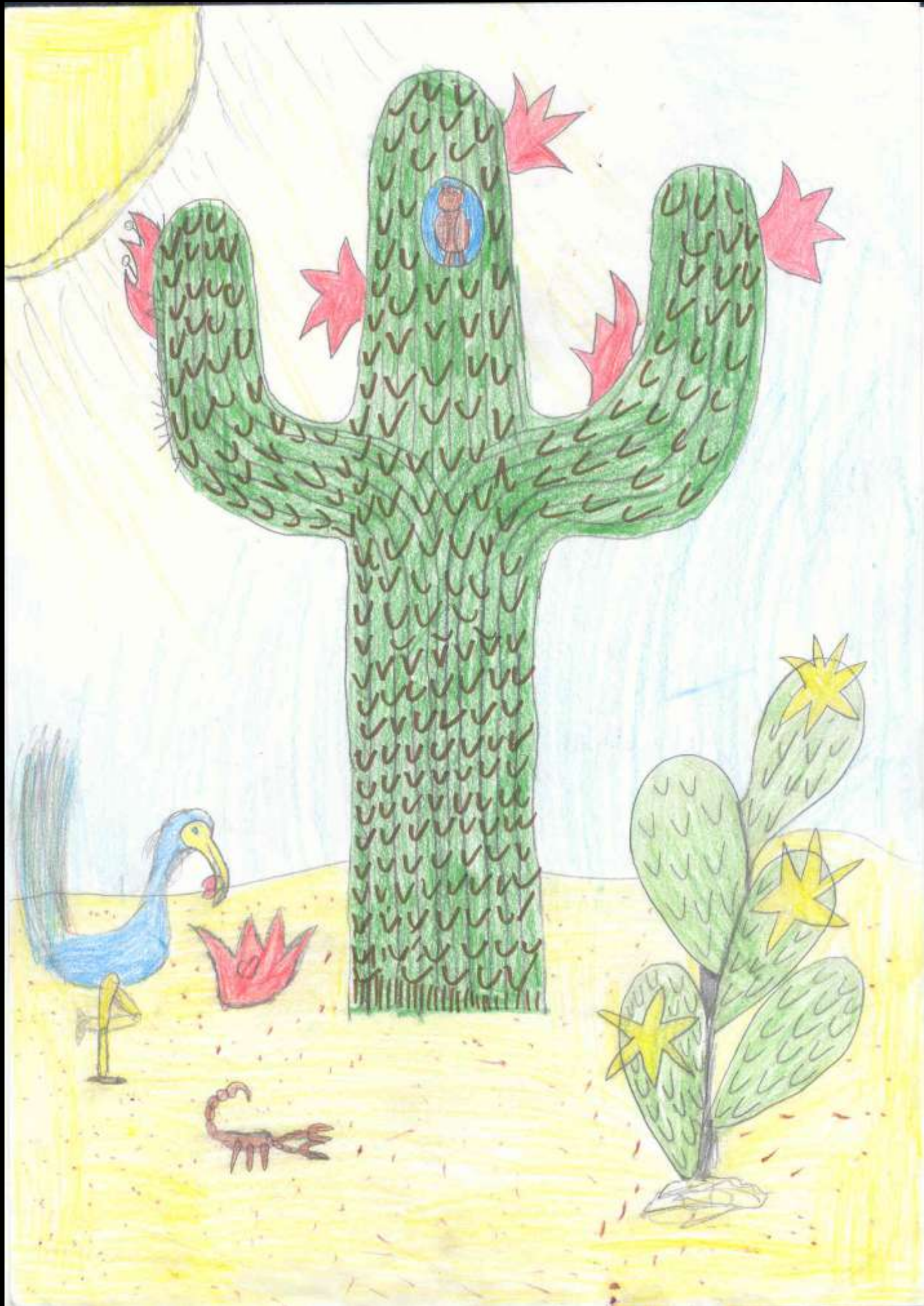
November 23. szombat: Új kaktuszfajok nyomában Mexikóban.
Előadó: Tóth Norbert

December 21, szombat: A Királyi Kew-i Botanikus kert (Royal Kew Garden) Angliában.
2. rész
Előadó: Dr. Csajbók József

Az előadások helye és ideje

Csapókerti Közösségi Ház, Debrecen, Süveg u.3. (a Kassai úti Agip kútnál lévő Jánosi utca végén, a templomnál). Kezdési időpont a jelzett napokon: délután, 16 óra! Megközelíthető a 19-es autóbusszal!

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület internetes újságja
Kiadja: Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület, Debrecen
4078 Debrecen-Haláp, Tanya 93. E-mail: nogo@freemail.hu
Hírlevél szerkesztőség: m.kaktusz.es.pozsgas.tarsasag@gmail.com
Hírleveleink elérhetők honlapunkon: <http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu/hirleveleink>
A hírlevelet készíti: Ficzere Miklós
Címlapkép: *Lobivia peclardiana*

Rajzolta: Gulyász Botond Soma